

FM: Inflācija turpina uzņemt apgriezienus

Publicēts: 10.05.2022.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

Jaunākie Centrālās statistikas pārvaldes dati apstiprina, ka patēriņa cenu pieauguma temps Latvijā turpina uzņemt apgriezienus. 2022. gada aprīlī patēriņa cenu indekss palielinājās par 2,2% salīdzinājumā ar martu, kas ir ļoti augsta inflācija viena mēneša ietvaros. Ar dažiem izņēmumiem cenu kāpums bija fiksēts visiem preču un pakalpojumu veidiem. Gada izteiksmē cenu pieaugums bija vēl izteiktāks, palielinoties par 13,0%, kas ir straujākais cenu kāpums kopš 2008. gada nogales. Divciparu inflācija bija fiksēta jau šā gada martā, kad vidējais cenu līmenis bija par 11,5% augstāks nekā iepriekšējā gada attiecīgajā mēnesī. Pamatojoties uz izejvielu cenu dinamiku pasaules tirgos, kā arī ņemot vērā piegāžu ķēžu traucējumus, atsevišķu preču deficītu, ģeopolitiskās situācijas pasliktinājumu Eiropā un patērētāju gaidas par cenu pārmaiņām, jāsecina, ka arī turpmākajos mēnešos gada inflācija turpinās paātrināties. Patēriņa cenu pieauguma bremzēšanos varētu sagaidīt tikai gada otrajā pusē.

Straujam patēriņa cenu kāpumam pastāv vairāki iemesli, bet galvenokārt tie ir saistīti ar ārējiem faktoriem. Pirmkārt, straujo cenu kāpumu nosaka enerģētiskā krīze Eiropā, kas aizsākās pērnā gada rudenī. Energoresursu, it īpaši gāzes un elektroenerģijas cenu pieaugumu ietekmēja virkne faktoru gan piedāvājuma, gan pieprasījuma pusē. Otrkārt, straujo inflāciju ietekmē pārtikas cenu kāpums, kam ir globāls raksturs. Pārtikas cenu pieaugums vērojams kopš 2021. gada sākuma, ko negatīvi ietekmē pēcpandēmijas periodā augošais pieprasījums, atsevišķu lauksaimniecības kultūru sliktā raža, mēslojumu sadārdzinājums augsto energoresursu cenu dēļ, kā arī loģistikas traucējumi. Treškārt, Krievijas agresija Ukrainā šā gada februāra beigās pastiprināja iepriekš minēto divu faktoru negatīvo ietekmi un palielināja spriedzi gan energoresursu, gan pārtikas pasaules tirgos.

Šā gada aprīlī lielāko devumu patēriņa cenu pieaugumā noteica pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu kāpums par 17,4% salīdzinājumā ar pērnā gada atbilstošo mēnesi, tādējādi izskaidrojot 4,5 procentpunktus jeb trešdaļu no fiksētās inflācijas.

Pārtikas produktu pieejamība atsevišķos pasaules reģionos un augošās cenas ir viens no aktuālākajiem tematiem inflācijas kontekstā visā pasaulē. 2021. gadā neapstrādātās pārtikas cenu līmenis pasaulē pieauga par 28%, tādējādi sasniedzot augstāko cenu līmeni desmitgadē. Latvijā līdz pērnā gada rudenim pārtikas cenu pieaugums bija mērens un nepārsniedza 1%, ko ietekmēja gan sīvā konkurence pārtikas mazumtirdzniecības nozarē, gan mazāks pārtikas pieprasījums no restorānu un viesnīcu puses. Tomēr, palielinoties energoresursu cenai un pārtikas pieprasījumam, kā arī sliktās ražas dēļ atsevišķām lauksaimniecības kultūrām pasaulē, paātrinājās arī cenu pieaugums.

Arī turpmāk pārtikas cenas visticamāk vēl paātrināsies Krievijas iebrukuma Ukrainā dēļ, jo Krievija ir lielākais kviešu eksportētājs pasaulē, veidojot ap 20% no kopējā pasaules eksporta. Savukārt Ukraina nodrošina ap 5% no globālā kviešu eksporta. Turklāt šā gada martā Krievija aizliedza graudaugu eksportu uz Eirāzijas ekonomiskās savienības dalībvalstīm. Lai arī šo savienību veido vien dažas NVS valstis, tomēr tas norāda uz tendenci, ka graudaugu pieejamība varētu būt ierobežota, līdz ar to ietekmējot cenu. Papildus tam jāatzīmē, ka Ukraina ieņem vienu no vadošajām lomām saulespuķu, kukurūzas un rapša eksporta tirgū visā pasaulē. Tādējādi karš Ukrainā būtiski ietekmēs šo preču eksportu, palielinot to cenu globālajos tirgos.

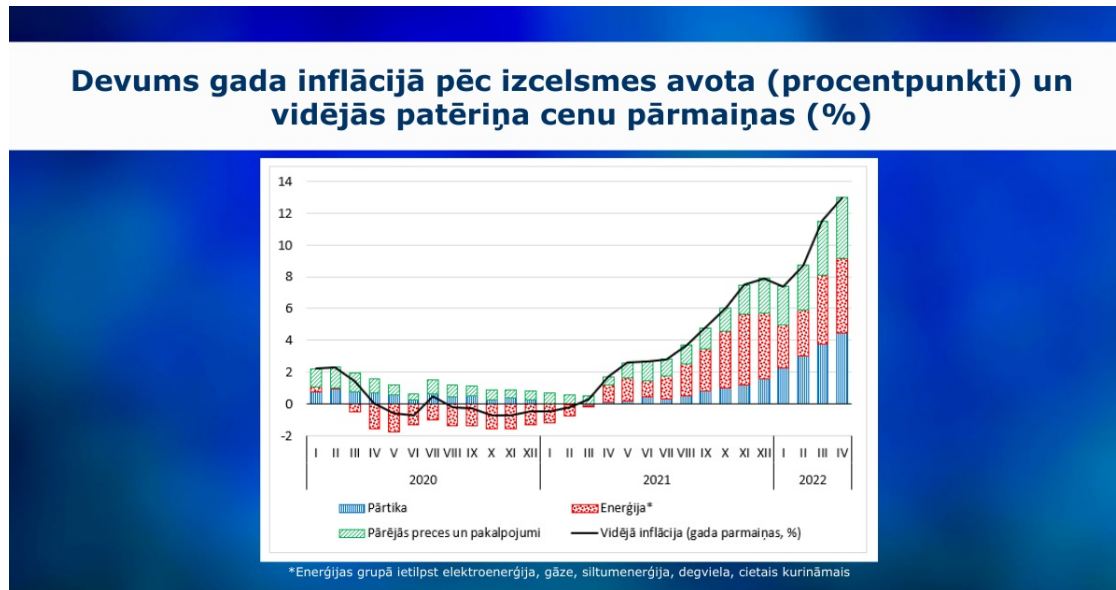
Ir svarīgi norādīt, ka gan vidējā inflācija, gan pārtikas inflācija apstiež vidējo ienākumu kāpumu valstī. Dati par mēneša vidējo darba samaksu 2022. gadā sākumā vēl nav pieejami, bet pērn darba samaksa pieauga vidēji par 11,8%. Cenu kāpums skāris visus iedzīvotājus un vērojams praktiski visās jomās, tomēr cilvēki ar zemiem ienākumiem, kuru izdevumu struktūrā ir augsts pārtikas īpatsvars, inflācijas spiedienu izjūt visāsāk.

Būtisku devumu patēriņa cenu kāpumā šā gada aprīlī nodrošināja arī ar mājokli saistīto pakalpojumu sadārdzinājumus par 16,2%, ko visvairāk ietekmēja gāzes, siltumenerģijas, cietā kurināmā, atkritumu savākšanas pakalpojumu cenu kāpums. Šo pakalpojumu lielais cenu kāpums saglabāsies visu gadu, un būtiskas izmaiņas varētu sagaidīt tikai tajā brīdī, kad mazināsies energoresursu cenas

pasauls tirgos. Lai arī elektroenerģijas cena bija par 5,9% zemāka nekā pirms gada, tomēr tieši aprīlī beidzās valsts atbalsts energoresursu cenu kāpuma kompensācijai un jau maijā elektroenerģijas cena uzrādīs pieaugumu.

Degvielas cena bija vidēji par 45,7% augstāka nekā 2021. gada aprīlī, kas ir vēl viena augstās inflācijas sastāvdaļa. Naftas cenas virs 100 ASV dolāriem par barelu turas kopš februāra beigām, un pašreiz nav nekādu pazīmju, ka tuvākajā laikā naftas cena varētu samazināties. Kamēr turpināsies Krievijas militārais iebrukums Ukrainā, tikmēr naftas un gāzes cenas saglabāsies augstā līmenī.

Inflācijas dinamika pa mēnešiem sadalījumā pa komponentēm ir atspoguļota grafikā.

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-inflacija-turpina-uznemt-apgriezienus>